

HEIMDALSMYRERNE.

AF LANDBRUGSINGENIØRASSISTENT BJANES.

HHEIMDALSMYRERNE, som de omkring Heimdal station liggende store myrstrækninger almindelig benævnes, har blandt Trøndelagens talrige myrforekomster fra gammel tid af været gjenstand for særlig opmærksomhed og undersøgelser. Der eksisterer saaledes et af en kaptein Smith i aaret 1813 paabegyndt økonomisk kart over samtlige omkring Heimdal liggende myrstrækninger. Kartet er delvis forsynet med nivellement og, som det synes, en ganske fuldstændig bonitering. Det er øiensynlig optaget med hensyn paa myrernes opdyrkning, som formentlig paa grund af det foregaaende uaar var blevet et aktuelt spørgsmaal. Nogen større opdyrkning — hvortil da ogsaa myrerne mindst af alt egner sig — er dog aldrig foretaget, medens der derimod gennem aarenes løb er tilvirket ikke saa ganske smaa mængder brændtorv, dels til myreiernes eget forbrug og dels til salg i Trondhjem.

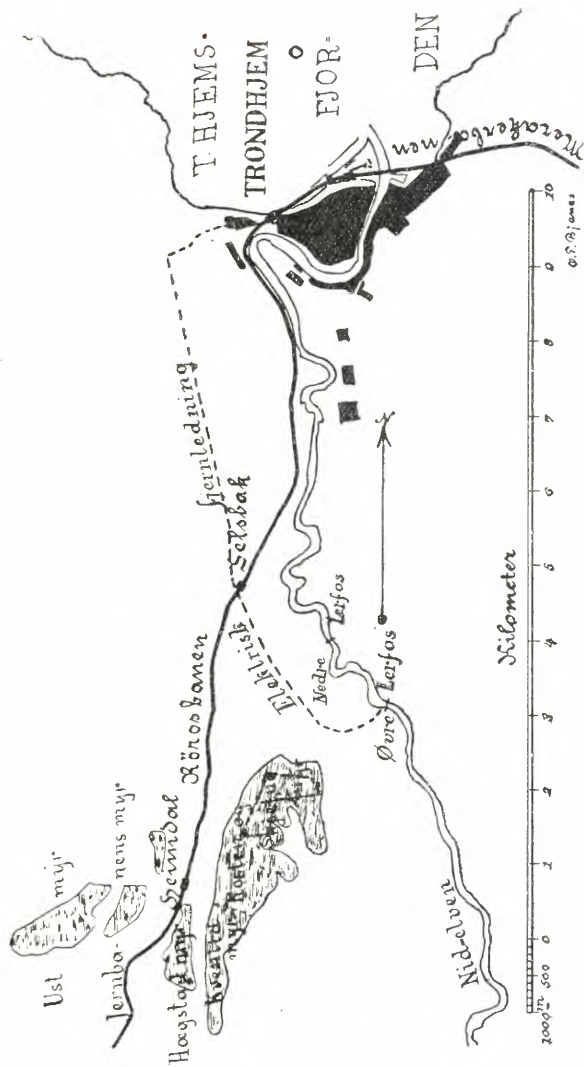
MYRERNE ligger paa Heimdals-platauet, ca. 10 km. fra Trondhjem og 160 m. over havet. Det er komplekset paa vestre side af jernbanelinien, som egentlig bærer navnet Heimdalsmyrerne, medens de paa østre side liggende strækninger almindelig kaldes Rosten- og Sjetnemyrerne. Disse, som tilhører gaardene Sjetne, Tonstad, Rosten og Kvenild, er tilligemed den lidt tilside liggende Hægstadmyr kartlagt og boniteret paa initiativ af *Trøndelagens myrselskab*.

Paa rektangelkartet viser strækningerne sig som et ellipseformet parti af ca. 4000 maals areal. Dette er dog ikke tilfældet. Myrens østre side er nemlig gennemskaaret og udtunget af flere skogbevoksede bækkedale, hvorved det egentlige myrareal indskrænkes til 2860 maal (Kvenild- og Hægstadmyren iberegnet).

Ifølge de foretagne boringer har myrlaget en tykkelse fra 1,0 til over 5,0 m. — i gennemsnit mindst 3,0 m. — og indeholder altsaa mindst 8 580 000 m³.

Materialet er dog temmelig uensartet. Delvis kan ganske nær hverandre liggende punkter opvise en meget forskjellig fortorvningsgrad, ligesom det oftere er tilfældet, at brændtorven ligger øverst og torvstromaterialet i bunden. Der er saaledes paa sine steder fundet brændtorv af høj egenvegt i de øvre lag og desuden rent torvstromateriale i 3 å 4 m. dybde.

Til bestemmelse af myrens bonitet og dybde er der foretaget boringer paa 55 punkter af myren og udtaget 59 prøver, hvoraf de fleste er analyseret ved statens kemiske kontrolanstalt i Trondhjem. Ifølge analyserne udmærker materialet sig ved en lav askeprocent (2.87 pct. i vandfri substans), høj brændværdi (5321 kal. i vandfri substans), men, naar Hægstadmyren undtages, liden egenvegt, nemlig for Rosten- og Sjetnemyren 552 gr. pr. dm³ og for Kvenildmyren 531 gr. pr. dm³ i lufttør tilstand. Torven paa Hægstadmyren veier dog 752 gr. pr. dm³

Kart over Heimdalsmyrene og Trondhjem.

og er saaledes af bra beskaffenhed, men da brændtorvlaget for det meste er temmelig tyndt, vil det lægge hindringer iveien for maskin-anlæg. Derimod egner myren sig godt for stiktorvtilvirkning i forbindelse med torvstrøproduktion.

For fabrikmæssig fremstilling af brændtorv i større maalestok er den nordre ende af Rosten- og Sjetnemyrerne bedst skikket. Det for tiden brugbare materiale indtager her et areal af 600 maal med gennemsnitlig vel 3,0 m. dybde paa myren, hvilket giver en samlet masse af noget over 1 800 000 m³. Under forudsætning af, at der gaar 0,5 m. af dybden væk som ikke anvendelig til brændtorv, blir det nytbare materiales rumindhold ca. 1 500 000 m³, og om der paa grund af den lidet fremskredne modning og myrens store vandindhold antages, at 1 m³ myr bare giver 100 kg. tør torv, skulde altsaa ovennævnte masse repræsentere 157 260 tons tør torv. Efter fuldstændig tørlægning antages 1 m³ myr at levere 150 kg. torv.

Paa vestre side af Heimdal st., hvor der i længere tid har været drevet stiktorvstilberedning, viser det sig, at afgrøftede myrer modnes forholdsvis hurtigt, og dette berettiger til at haabe, at de undersøgte mindre modne partier ved afgrøftning vil kunne omdannes til brugbar brændtorv i løbet af 20—30 aar.

Torvstrømateriale med en opugningsevne af 10—12 gange sin egen vegt findes i betydelig mængde, dels overdækkende brændtorven og dels dannende egne partier med torvstrømateriale helt tilbunds.

Fortiden drives der lidt stiktorvtilvirkning i nordvestre kant af myren, ligesom Trondhjems renovationskompani (Rosten brug) har en i drift værende kombineret brændtorv- og torvstrøfabrik paa den nærmest Heimdal liggende del af Rostenmyr. Forresten ligger strækningerne ubenyttede og aldeles nyttige, da myren er saa vaad, at dyr i regelen ikke kan opholde sig paa dem.

Den væsentligste brændtorvtilvirkning finder nu sted paa myren vestenfor jernbanelinien, hvor torven paa flere steder er saa moden, at den med fordel kan bruges som stiktorv. De fleste brugbare strækninger er her allerede under afvirkning, og da heller ikke de gode partier danner noget større sammenhængende areal, er betingelserne for maskindrift i større maalestok mindre gunstige, og myrselskabet har derfor ikke foranstaltet nogen undersøgelse her.

Foruden stiktorvtilvirkningen har der paa disse myrer ogsaa været forsøgt maskinbehandling, idet Trondhjem—Størenbanen i 1867 indkjøbte et ca. 200 maal stort stykke af Ustmyren, og drev her i 70-aarene en forholdsvis betydelig tilvirkning af brændtorv, som dels tilvirkedes efter stikkemetoden, dels som formtorv og dels som maskintorv ved hjælp af en fra Tyskland indkjøbt Schlickeysens torvmaskine for hestekraft, hvori torven æltes under tilsætning af vand. Med de ufuldkomne maskiner og apparater og de tungvindte arbejdsmetoder, som dengang stod til raadighed, blev imidlertid baade formtorven og maskintorven her betydelig dyrere end stiktorven. I en del schematisk

sammenstillede oplysninger fra fabrikationen i 1873 opgives saaledes priserne for henholdsvis stiktorv, formtorv og maskintorv, indbragt i hus paa myren, til kr. 3,45, 6,36 og 7,26 pr. ton eksklusive renter og amortisation af anlægget. Af andre data i disse oplysninger hidsættes:

Maskintorven veiede 700 gr. pr. dm³ i kompakt, lufttør tilstand. I stablet tilstand veiede 1 m³ stiktorv, formtorv og maskintorv henholdsvis 243, 255 og 517 kg. (Dette stemmer dog ikke ganske med andre opgaver fra samme kilde, hvorefter forholdet skulde være 266, 255 og 410).

Torven blev bl. a. brugt til lokomotivfyring paa mindre tog, hvilket synes at have givet ganske gunstige resultater. I en skrivelse af 17de mai 1871 til forstmester Asbjørnsen udtaler saaledes driftsbestyrer Hjelm, at han er særdeles vel fornøiet med torvfyringen — efter omstændighederne. Af sammenligning mellem kul og torv i samme øiemed anføres, at 1 td. kul i regelen svarede til 250 à 350 st. o: 200 à 280 kg. stiktorv og 300 à 350 st. o: 150 à 175 kg. maskintorv. 300 st. stiktorv opgaves at koste paa Heimdal st. kr. 1,30 og 350 st. maskintorv 1,52, medens 1 td. kul kostede kr. 1,80. I 1873 sees endog kulprisen at have været oppe i kr. 3,00 tønden. Driftsbestyreren anfører videre, at den benyttede torv var meget daarlig, da den havde staaet ude en vinter i raa tilstand. Med god torv mener han, at omkostningerne ved torvfyring (stiktorv) kun ubetydelig vil overstige halvdelen af kullenes pris. Disse gunstige resultater tiltrods blev dog driften mærkelig nok nedlagt. Grunden hertil findes der ingen oplysninger om; men formentlig kunde torven ved øget trafik og tyngre tog ikke konkurrere med de stadig billigere stenkul.

Myren, som paa langt nær endnu ikke er aftorvet, ligger nu helt ubenyttet; men da den indeholder en hel del godt materiale, var det ønskeligt, om jernbanen vilde optage driften med en moderne torv-maskine. Efter aftorvningen vil bunden danne udmærket dyrkningsmark.

HVAD NU BETINGELSERNE FOR UDNYTTELSE af de af myrselskabet undersøgte myrer angaar, saa er vistnok torvens modenhedsgrad liden og tørkeforholdene omkring Heimdal ikke saa gunstige, som ønskeligt kunde være; men ved nutidens kraftige torvmaskiner vil egenvekten bringes betydelig op, og den noget store nedbør ophæves for en stor del af strøgets vindighed. I almindelighed bliver da ogsaa stiktorven godt tør i sommerens løb, og maskintorv er jo betydelig bedre at tørke. Myroverfladen er noget tuet, hvilket vil skaffe en del planeringsarbejde, ligesom myren paa sine steder synes noget opfyldt af rødder; men forøvrig er udnyttelsesbetingelserne for disse myrer ligefrem udmærkede. Det ovenfor nævnte 600 maal stort felt*) har gunstige heldningsforholde og en langstrakt form, hvorved lang arbejdslinie og korte udlægningslinier opnaaes. Endvidere gaar, som af skitsen sees,

*) Paa skitsen indrammet af en punkteret linie.

en af elektricitetsverkets fjernledninger ganske nær feltets nordre ende, ligesom afstanden til elektricitetsverket ved Øvre Lerfos kun er ca. 1,5 km. For elektrisk drift er saaledes beliggenheden særdeles heldig, og i tilfælde kommunalt anlæg maatte kraften kunne beregnes meget billig, da jo elektricitetsforbruget i byen om sommeren er lidet sammenlignet med vinterhalvaaret. Transportomkostningerne blir smaa, da produktionsstedet bare ligger en knap mils vei fra byen. Fra myren og til Heimdal st. vil torven pr. taugbane kunne transporteres med minimale omkostninger, saafremt det ikke maatte vise sig billigere at træffe anordninger, saa torven kunde fragtes direkte til byen ved elektrisk kraft. Drifts- og transportforholdene maa saaledes siges at være særdeles gunstige, hvilket i høi grad vil bidrage til at opveie ulemperne ved torvens lave egenvegt og de mindre gode tørkningsforholde.

Fra *Trøndelagens myrselskab* vil der nu blive rettet en med planer og beregninger ledsaget henvendelse til *Trondhjems kommune* angaaende oprettelse af et større anlæg for tilvirkning af maskintorv paa de her beskrevne myrer, og man maa haabe, at selskabets arbeide vil resultere i, at der ialfald bliver gjort forsøg til en begyndelse i mindre maalestok med tidsmæssige maskiner. Ikke mindst for Trondhjems kommune, som selv er en stor brændselkonsument, vil et saadant foretagende have stor betydning. En væsentlig betingelse for, at noget kan komme istand, er rimelige priser paa myren, og der er heldigvis grund til at tro, at myreierne vil stille sig rimelige i saa henseende.

FORBEDRINGER I MASKINTORV- TILVIRKNINGEN.

UDDRAG AF INDBERETNING FRA TORVINGENIØR J. G. THAULOW OM TORV-
INDUSTRIUDSTILLINGEN I BERLIN.

FORAT tilvirkning af lufttør maskintorv skal kunne blive mere fuldkommen, maa der først og fremst gøres den forbedring ved maskinernes konstruktion, at *maskinen selv graver torven op af myren*, dernæst maa den bearbejdede *torv kunne udlægges automatisk paa tørkefeltet*, saaat haandarbeide mest mulig kan undgaaes.

I saa henseende var der udstillet en *gravemaskine* fra firmaet C. Schlickeysen, Rixdorf—Berlin, som vist i hosstaaende illustration. Denne forevistes i virksomhed og skal ifølge opgave kunne grave op 60 m³ torv pr. time. Den drives af en 20 e. hk. elektrisk motor, kan let skjøttes af 1 mand, veier 8 tons og koster mk. 15 000,00 (kr. 13 350,00). Den egner sig kun for myrer, der er absolut rodfri, og er kun regningssvarende for torvdrift i stor skala med mindst 3 torvmaskiner af almindelig størrelse.